

گلستان به سختی نفس می کشد

مهرزاد شفیق پور

شهر گلستان از توابع شهرستان تازه تأسیس بهارستان در حاشیه جنوب غرب شهر تهران در مسیر محور تهران به ساوه در حد فاصل شهرهای اسلام شهر - رباط کریم واقع است. این شهر روزگاری نه چندان دور، روستایی بوده با نام سلطان آباد و در حال، روستا شهری است با همان بافت و شیوه زندگی روستایی اما با درد و رنج های فراوان، زیر بار ۳۰۰ هزار سکنه که امیدشان این آب و خاک است و ناامیدی شان از خیلی چیزها. شهر گلستان به لحاظ قابلیت های رشد و توسعه از یک طرف و نیز فعال بودن مؤلفه های موثر در رشد جمعیت و مهاجرت از طرف دیگر در دهه های اخیر رشد بسیار سریعی را تجربه کرده است. این سکونتگاه طی چند سال اخیر به خاطر نزدیکی بودن به شهر تهران به پهنه گسترده ای از فقر و خوابگاه کارگران مهاجر تبدیل شده است. گلستان یکی از پر تراکم ترین شهرهای کشور به لحاظ جمعیت می باشد. به طوری که در فاصله سال های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵، در مجموع ۱۰۸۶۷۸ نفر به شهر گلستان مهاجرت کرده اند. در ادامه آنچه می خوانید مروری است بر وضع موجود شهر گلستان و انبوهی از مشکلات که گریبان گیر آن شده است.

تانکرهای آب بر روی پشت بام ها حکایت از بی آبی منطقه دارد. جداره بافت محله با نمای غیرمتعارف ناشی از واحدهای مسکونی و ریزدانگی آنها نشان از عدم نظارت در ساخت و سازهای محله و رشد شبانه و بدون برنامه ریزی داشت. آنچه که فضای این بافت را دلگیر و بی روح کرده است، نبود فضای سبز و میلمان شهری است. تلفیق بافت مسکونی و صنعتی، نبود بهداشت، نبود سیستم مناسب برای جمع آوری آبهای سطحی و فاضلاب های خانگی و صنعتی، بود بد جوی های آب و مانداب ها از جمله مشکلات زیست محیطی این محله است که به چشم می خورد و زندگی را

ابتدا برای دید و بازدید از محروم ترین نقاط شهر یعنی قلعه میر، میمنت آباد و حاشیه جنوبی رودخانه آن معروف به شادچای (کرج) از سمت سه راه آدران در مسیرجاده قدیم تهران - ساوه وارد محله مسکونی - صنعتی قلعه میر شدیم. وضعیت بغرنج این محله بسیار تأسف برانگیز است. یکی از ویژگی های این محله در هم تنیدگی، ناهموازی و عرض کم معابر آن است به طوری که برخی خیابان هایش کمتر از پنج متر عرض دارند و تردد سواره در سطح معابر آن به سختی شکل می گیرد. آسفالت خیابان ها پر از چاله چوله و برخی نیز خاکی هستند.

محله میمنت آباد در حاشیه رودخانه

ساکنان حاشیه رودخانه از این وضعیت بسیار گله مند هستند و اظهار داشتند که در تمام طول سال بخصوص در فصل گرما بوی بد این فاضلاب بسیار آنان را آزار می دهد و از اینکه در این منطقه زندگی می کنند بسیار شرمگین از خود هستند. یکی از عواقب این وضعیت رواج بیمارهای واگیردار بخصوص در بین کودکان این منطقه است که متأسفانه والدین نیز توجه زیادی به این مسئله ندارند. هم چنین رشد نیزار در بستر رودخانه موجب شده که این منطقه مأمن معتادان و افراد بی خانمان شهر شود و این مسئله باعث عدم رضایت ساکنین و کاهش احساس امنیت آنان شده است. با اینکه بخش عمده ای از مسیر رودخانه در سطح شهر کانالیزه و دیوار کشی شده اما هنوز در منتهی الیه محله میمنت آباد نابسامانی این رودخانه عواقب درناکی به بار آورده است.

خانه دار شدن و حس مالکیت

مهم ترین مولفه ای است که خانوارها را متقاعد به زندگی کردن در این نقطه بحران زا کرده

زیرا آنان تمایل دارند که حداقل

صاحب یک واحد مسکونی باشند تا

امنیت اجتماعی را با داشتن این واحد مسکونی بیشتر

احساس کنند. بنابراین داشتن سقف بالای

سر برای یک خانواده ایرانی بسیار

حائز اهمیت می باشد حتی اگر این

خانه در نقطه مخاطره آمیزی چون

بستر این رودخانه باشد.

این رودخانه به علت خشک شدن و رشد بی رویه جمعیت شهر گلستان و عدم نظارت دستگاههای متولی در منطقه میمنت - آباد مورد تعرض افراد سودجو قرار گرفته و این افراد با فروش

برای ساکنین آن دوچندان دشوار ساخته است. همسایگی محله میمنت آباد با محله قلعه میر این دو را به پهنه بزرگی از فقر تبدیل کرده که جنس مشکلات هر دو محله تقریباً مشترک می باشد. از عمده مشکلات این دو محله ناامنی فقر، بیکاری، اعتیاد، کمبود امکانات رفاهی و پایین بودن کیفیت زندگی است که اکثریت ساکنین از وضعیت کنونی زندگی خود ناراضی و نسبت به آینده ناامید بوده که این شرایط خروج از این وضعیت را برای آنان دشوار ساخته است.

با گذر از محله قلعه میر در جهت جنوب با شمال به محله میمنت - آباد می رسیم. در وهله اول آنچه نظر هر بیننده را به خود جلب می کند خیابانها و مغازه هایی است که دوش به دوش هم به نمایشگاه مبلمان خانگی و اداری تبدیل شده اند که نشان از رونق و تولید مبلمان در سطح منطقه دارد. این پدیده خود نقطه امیدی است برای رونق کار و تجارت در این محله.

مرگ رودخانه و ساخت و ساز غیرقانونی در حاشیه و بستر آن

پس از عبور از مرکز محله به ضلع شمالی محله درحاشیه رودخانه کرج معروف به رود شاد جای خواهی رسید. قبل از دیدن هر چیز در حاشیه این رودخانه بوی بد آن است که به استقبال می - آید. طی چند دهه گذشته رود کرج یکی از رودهای پرآب دامنه جنوبی البرز بود که از مسیر شهرهای فعلی کرج، شهریار و شهرک های اقماری اکبرآباد (نسیم شهر)، سلطان آباد (گلستان)، حسن آباد عبور کرده و به دریچه نمک در استان قم می ریزد. رودخانه کرج تأمین کننده آب آشامیدنی شهر تهران و آب کشاورزی مناطق همجوار است.

حاشیه نشینی و بستر نشینی

در این نقطه از شهر گلستان همراه با

ساخت و سازهای غیر مهندسی و

نامتعارف چهره زشتی به شهر داده و در بعضی جاها

از زاغه نشینی بدتر می باشد. بیشتر این ساختمان ها با

متراژی کمتر از ۵۰ متر بنا شده اند و

از استحکامات لازم برخوردار نیستند.

بنابراین ساخت و سازهای غیرقانونی در حاشیه

و بستر این رودخانه ایجاد مسئله کرده و این

خود هشدار دهنده یک بحران بزرگ

برای خانواده های

ساکن این منطقه است.

این رودخانه در گذشته تمامی باغهای شهر کرج و منطقه بیلاقی سرحدآباد، شهریار و ... را آبیاری می نمود ولی در چند سال اخیر به دلیل رشد جمعیت و مصرف بی رویه آب در کلانشهر تهران، بخش عمده آب این رودخانه برای مصرف آشامیدنی به تهران منتقل می شود و بخشی نیز صرف مصارف کشاورزی می گردد اما در حال آنچه بی نصیب است خود رودخانه است. متأسفانه در حال حاضر این رورخانه به دلیل مهار بخشی عظیمی از آبش توسط سد امیرکبیر و استقرار واحدهای خدماتی، اراضی کشاورزی، مراکز مسکونی شهری و روستایی اطراف آن، ورود انواع فاضلابهای شهری و کشاورزی در حوزه پایین دست آن در محله میمنت آباد به میرآب و یک مسیل متعفن تبدیل شده است.

خانه های در معرض سیل واقع در حاشیه و بستر رودخانه شاد چای (کرج)

وضعیت بهداشت در حاشیه رودخانه

وضعیت عملکرد آنها ناراضی هستند.
**به هر حال امروزه تراکم بالای جمعیت و توده نسبت به
فضا، در هم تنیدگی بافت و پایین بودن عرض معابر
و ترافیک کلافه کننده در برخی ساعات روز،
آلودگی های زیست محیطی و ...
بیش از گذشته جریان زندگی
در شهر گلستان را با سختی
مواجه کرده است.
از جمله عمده ترین
مشکلات این شهر کمبود امکانات
و خدمات شهری و زیر ساختی است
که به وضوح قابل دیدن هستند و در اغلب
گفتگوها ساکنین علت مشکلات و نابسامانی ها را
شهرداری و سایر دستگاهها می دانند. به همین خاطر به
شدت از وضعیت عملکرد آنها ناراضی هستند.**

کمبود سرانه های آموزشی، فرهنگی، تفریحی، ورزشی، بهداشتی-
درمانی، انتظامی، تجاری، اداری، خدماتی، فضای سبز، ضعف
خدمات زیرساختی خصوصاً کمبود آب شرب و پایین بودن کیفیت
آن، وجود کارگاههای مزاحم و پرسروصدا در درون برخی محلات
شهر، ناهمواری و نفوذناپذیری معابر، سیستم نامناسب جمع آوری
آبهای سطحی و آبگرفتگی معابر، ساخت و سازهای غیراصولی
خصوصاً در حاشیه و بستر رودخانه، سیستم نامناسب جمع آوری
پسماند، دیو شدن زباله و فضولات دامی در فضاهای بی پناه در
درون برخی محلات و رشد انواع حیوانات موذی در آنها، لایروبی
نامناسب جوی های آب و تبدیل شدن آنها به مانداب و رشد انواع
حشره، حیوانات موذی و انواع باکتریها در آنها، ضعف سیستم
حمل و نقل عمومی، نبود مراکز خرید، تراکم بالای جمعیت،
مهاجرپذیری بالا، گسترش فقر، بیکاری، ناامنی و کجرویهای
اجتماعی، رواج مشاغل کاذب و دون پایه، ریزدانی و ناپایداری
واحدهای مسکونی، سیمای نامناسب و درهم تنیدگی بافت شهر و
... دنیای از مشکلات و مسائل شهر گلستان است که نفس آن را به
شماره انداخته است.

بستر رودخانه به خانوارهای مهاجر و فقیر موجب ساخت و ساز
غیرقانونی در حاشیه و بستر آن شدند. در گفتگو با یکی از مالکین
واحدهای مسکونی ساخته شده در کف رودخانه پرسیدیم که آیا
زمین ملک خود را تصرف کرده یا خیر؟ که در جواب گفتند:
زمین خانه اش که ۶۰ متر زیربنا دارد از شخصی به قیمت هر متر
مربع ۲۰۰ هزار تومان خریداری نموده است.

با این اوصاف خانه دار شدن و حس مالکیت مهم ترین مولفه ای
است که خانوارها را متقاعد به زندگی کردن در این نقطه بحران
زا کرده زیرا آنان تمایل دارند که حداقل صاحب یک واحد
مسکونی باشند تا امنیت اجتماعی را با داشتن این واحد مسکونی
بیشتر احساس کنند. بنابراین داشتن سقف بالای سر برای یک
خانواده ایرانی بسیار حائز اهمیت می باشد حتی اگر این خانه در
نقطه مخاطره آمیزی چون بستر این رودخانه باشد.

حاشیه نشینی و بسترنشینی در این نقطه از شهر گلستان همراه با
ساخت و سازهای غیر مهندسی و نامتعارف، چهره زشتی به شهر
داده و در بعضی جاها از زاغه نشینی بدتر می باشد. بیشتر این
ساختمان ها با متراژی کمتر از ۵۰ متر بنا شده اند و از استحکامات
لازم برخوردار نیستند. بنابراین ساخت و سازهای غیرقانونی در
حاشیه و بستر این رودخانه ایجاد مسئله کرده و این خود هشدار
دهنده یک بحران بزرگ برای خانواده های ساکن این منطقه
است.

پس از محله میمنت آباد برای دید و بازدید از سایر نقاط شهر به
ضلع شمالی رودخانه شادچای و محله سلطان آباد (هسته اصلی
شهر گلستان) مراجعه نمودیم. جنس مشکلات این محلات نیز
شبه مشکلات محلاتی است که در سطرهای قبلی به آن اشاره
گردید. به هر حال امروزه تراکم بالای جمعیت و توده نسبت به
فضا، در هم تنیدگی بافت، پایین بودن عرض معابر و ترافیک
کلافه کننده در برخی ساعات روز، آلودگی های زیست محیطی و
... بیش از گذشته جریان زندگی در شهر گلستان را با سختی مواجه
کرده است. از جمله عمده ترین مشکلات این شهر کمبود امکانات
و خدمات شهری و زیر ساختی است که به وضوح قابل دیدن
هستند و در اغلب گفتگوها ساکنین علت مشکلات و نابسامانی ها
را شهرداری و سایر دستگاهها می دانند. به همین خاطر به شدت از